

RESTAURAREA UNEI PIESE TEXTILE ETNOGRAFICE DIN ZONA MOLDOVEI

Doina Anăstăsoaei

Bogăția materială și spirituală a poporului român este reflectată fidel în arta sa populară, „lucrurile ieșite din mâna strămoșilor, reprezentând o fărâmă din sufletul românesc” (George Oprescu).

Documente istorice vechi atestă complexitatea activităților productive, în principal agricultura și creșterea animalelor, alături de variate meșteșuguri specializate.

În cadrul ocupațiilor casnice, o pondere importantă o aveau torsul și țesutul fibrelor textile, țesăturile fiind destinate atât pentru confecționarea îmbrăcămintei, cât și pentru interiorul locuinței.

Fiecare piesă textilă etnografică constituie în sine o mărturie semnificativă a creației populare românești atât pentru cunoașterea specificului local, cât și pentru integrarea și valorificarea artei populare în istoria culturii naționale. Acesta este motivul pentru care salvarea fiecărei piese de patrimoniu este importantă și, în acest scop, concură eforturile specialiștilor, ale conservatorilor și restauratorilor. Dar, acest lucru nu poate fi realizat fără o documentație istorică, artistică, tehnică, minuțioasă, fără investigații științifice care să creeze premisele aplicării tratamentelor curative adecvate, proprii fiecărei piese textile.

Piesa luată în studiu face parte din patrimoniul Muzeului Etnografic al Moldovei. Ea reprezintă o traistă - piesă de port cu ajutorul căreia, în zilele de lucru sau de sărbătoare, se transportau diverse obiecte - din vecinătatea Romanului. Traista are formă aproape pătrată, cu dimensiunile 44 cm x 42 cm și a fost realizată dintr-o țesătură de forma unui dreptunghi cu dimensiunile $L = 88$ cm și $l = 42$ cm; această țesătură a fost îndoită la mijloc, pe direcție transversală și încheiată pe margini cu croșetul. La partea superioară, pe traistă, este aplicată, prin coasere, o baie ră împletită din trei fire groase de lână, de culori diferite. Ca materii prime s-au folosit pentru urzeala țesăturii, fire multiple alcătuite din câte șase fire simple de bumbac, de culoare albă, torsionate în sens Z; pentru bătătură s-au utilizat fire de lână, simple sau duble, vopsite în culorile bej, mov, albastru, grenă și vernil.

Țesătura este realizată în tehnica chilim (cu decor ales), pe un război de țesut cu două ițe. Prin alesătură, posibilitățile de realizare a motivelor decorative s-au diversificat. Astfel, firele de lână colorate, care constituie bătătura, înfășurate sub forma unor jurubițe („păpuși”) au fost intercalate cu mâna, pe după firele de urzeală, pe o anumită lungime care respectă desenul motivelor decorative. După ce s-au introdus toate firele de bătătură într-un rost, acesta s-a schimbat și s-a executat îndesarea firelor de bătătură cu ajutorul spetei. A urmat apoi o nouă „alegere” a firelor de bătătură pentru rostul următor.

Dungile înguste (vârstele) au fost realizate prin introducerea firului de bătătură în rost, pe toată lățimea urzelii, cu ajutorul suveicii.

Desimea urzelii, D_u , este de 5 fire/cm, iar desimea bătăturii, D_b , se situează într-un interval de valori cuprins între 12 fire/cm și 19 fire/cm. Zona de început și de sfârșit a țesăturii este realizată cu fire de bumbac, atât în urzeală, cât și în bătătură; desimea bătăturii în această zonă este mai mare decât cea a fondului țesăturii, și anume, $D_b = 20$ fire/cm, cu scopul de a conferi țesăturii rezistență mai mare. Există trei sisteme de obținere a firelor prin alesătură:

- 1) sistem de țesătură cu „țaieturi” longitudinale, în care porțiunile vecine, colorate diferit, nu sunt legate între ele;
- 2) sistem de țesătură la care suprafețele vecine, colorate diferit, sunt legate între ele;
- 3) sistem de țesătură la care tehnica de legare se face prin și peste fire.

Țesătura studiată se încadrează în prima categorie. Sistemul de obținere a țesăturii prin alesătură nelegată se numește „Karamani”, după numele regiunii Karaman din sudul Asiei Mici, unde acesta se utiliza pentru realizarea covoarelor orientale. Această tehnică impune geometrizarea motivelor ornamentale în unghiuri drepte; a fost folosită frecvent la țesutul scoarțelor, până către sfârșitul secolului al XIX-lea.

Decorul traistei este realizat din motive geometrizate – spirală, coarnele berbecului, coada rândunicii – dispuse alternativ, în benzi cu lățimea de 7 cm, numite „scaune”, încadrate de vrâste (dungi cu lățimea de 2 cm) care, pe mijloc, prezintă un motiv de tablă de șah.

Piesa prezenta un stadiu avansat de degradare, rezultat al acțiunii concertate în timp a factorilor biologici, fizico-chimici și fizico-mecanici. Astfel, ne-am confruntat cu dificultățile majore legate de migrarea culorilor în mediu umed (în special cele ale firelor de bătătură) și de reconstituirea țesăturii (implicit a motivelor decorative), în zonele în care,

din cauza atacului biologic (moli) și a uzurii funcționale, ambele sisteme de fire ale țesăturii nu mai existau (fig. 1).

Fig. 1. Detaliu înainte de restaurare

În consecință, după efectuarea curățirii mecanice a piesei, înaintea aplicării tratamentului umed de curățire, s-a verificat rezistența fiecărei culori la soluția de spălare propusă; astfel, local s-au efectuat tamponări cu soluție de Simpal 1%, la temperatura camerei, țesătura fiind așezată între două straturi absorbante de hârtie de filtru, peste care s-au aplicat greutatea. Timpul de acționare a soluției a fost de 10 minute. Testul a pus în evidență migrarea puternică a coloranților. În scopul fixării colorantului pe fibră s-au tamponat zonele respective cu soluții de acid acetic cu concentrații de 2% până la 10%, timpul de acționare a soluției fiind de 15 minute. După efectuarea operației de fixare (chiar în condițiile aplicării ultimei variante – soluție de 10% acid acetic în apă distilată), testele de rezistență a coloranților la soluția de spălare, au pus în evidență continuarea procesului de migrare a culorilor albastru și mov. Prin urmare, pentru a diminua procesul de migrare, s-a hotărât ca baia de curățire să nu conțină detergent. Tratamentul umed s-a desfășurat rapid, timp de 10 minute, în baie, cu soluție de acid acetic 10%, la temperatura camerei, prin periere ușoară cu o perie moale. Au urmat clătiri repetate cu apă distilată până la eliminarea completă a soluției. Ultima baie de clătire s-a făcut cu apă distilată, cu adaos de 1,5% glicerină pentru emolierarea firelor. Îndepărtarea surplusului de apă s-a realizat prin sugativare cu hârtie de filtru.

Zona de la partea inferioară a traistei, fiind foarte degradată, a fost fixată pe un suport de lemn, cu ajutorul acelor entomologice, pentru ca

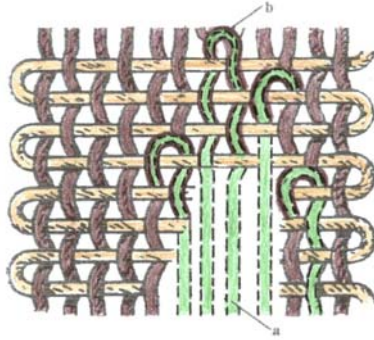
structura țesăturii să nu fie afectată în timpul restaurării. Reconstituirea țesăturii în zona degradată s-a efectuat respectând poziția firelor de urzeală și bățatură originale. Pentru reconstituire, s-au introdus fire noi de urzeală în zonele în care firele originale lipseau sau erau degradate (fig. 2).

Fig. 2. Detaliu în timpul restaurării

Aceste fire, la un capăt, au fost imobilizate în structura țesăturii originale (schița 1), celălalt capăt rămânând liber, pentru a permite reglarea tensiunii în timpul lucrului. Stabilizarea capătului liber s-a realizat după inserarea firelor de bățatură cu care s-au refăcut motivele decorative, respectând tehnica de lucru originală (fig. 3). Atât firele de bumbac utilizate pentru urzeală, cât și firele de lână utilizate pentru bățatură au fost alese astfel încât caracteristicile fizico-mecanice ale acestora să fie comparabile cu cele ale firelor originale. Vopsirile s-au efectuat folosind coloranți direcți pentru bumbac și coloranți acizi pentru lână, în nuanțe apropiate de cele ale firelor originale. În final, s-au stabilizat marginile țesăturii la partea superioară a traistei, în zona de prindere a baierei, și s-a refăcut îmbinarea celor două margini ale țesăturii cu fir de lână de culoare roșie, respectând punctul de lucru original.

Reprezentând doar un fragment dintr-un „puzzle” etnografic, mesajul conținut al acestei piese textile poate fi acum descifrat și transmis generațiilor viitoare, ca o dovadă a identității noastre naționale.

Schița nr. 1. Fixarea capătului liber al firului de urzeală nou introdus

- a - capăt liber al firului
- b - capăt fixat al firului
- - fir de urzeală, original
- - fir de urzeală, nou introdus

Fig. 3. Detaliu după restaurare

BIBLIOGRAFIE

- Butură, V., *Etnografia poporului român*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1978
 Oprescu, G., *Artă țărănească la români*, București, Editura Cultura Națională, 1922

Abstract

The paper presents some of the aspects related to the restoration of an ethnographical piece on textile material. The author emphasizes the importance of scientific investigations in applying adequate curative treatments, specific to each piece.